

Celtic field in natuurreservaat

Oude oorlogsfoto van RAF geeft geheim Vasserheide prijs

25/3 '99

Door **Jos Oude Nijhuis**
VASSE

Archeoloog Sake Jager is de eerste om het toe te geven. Echt spectaculair oogt de vondst in de directe omgeving van de Pletkuil - een meertje midden in het natuurreservaat Vasserheide - niet. Slechts met een geoefend oog zijn de flauwe welvingen in het terrein, die duiden op de voor celtic fields kenmerkende aarden wallen, snel te onderscheiden. De leek heeft nogal wat aanwijzingen nodig om dezelfde ontdekking te doen. Maar toch: de waarde van de vondst blijkt er bepaald niet minder om te zijn. 'Het zijn geen Egyptische pyramides, maar

Aanduiding celtic fields misleidend

De aanduiding *celtic fields* voor het systeem van aaneengesloten akkertjes, die door lage aarden wallen van elkaar worden gescheiden, is algemeen in gebruik, maar feitelijk onjuist. De Engelse benaming suggereert namelijk ten onrechte een verband met de Kelten; ze ontstond in het begin van deze eeuw in Engeland, alwaar soortgelijke akkertjes werden ontdekt. Volgens de geschiedkundigen zijn de Kelten evenwel nooit in deze streken geweest. Ze brachten het, in de tweede en derde eeuw voor Christus namelijk niet verder dan Centraal Europa. Desondanks is de naam *celtic fields* blijven 'hangen'. Ze bleek zelfs sterker dan de eigen Nederlandse benaming raatakker, die simpelweg nooit populair is geworden.

De Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek ontdekte begin dit jaar een zogenoemd celtic field in het natuurreservaat Vasserheide bij Vasse. Met de vondst, voor Overijssel uniek, is weer een puzzelstukje van de bewoningsgeschiedenis van deze provincie op z'n plek gelegd. Gisteren verschafte de verantwoordelijk archeoloog, drs. Sake Jager, de leiding van de stichting Landschap en Natuur Overijssel, eigenaresse van het natuurreservaat, op locatie nadere uitleg over de vondst.

voor de kennis over de bewoningsgeschiedenis van Overijssel is de vondst van groot belang', beweert Jager. Tot voor kort waren in Nederland alleen celtic fields - ook wel raatakkers genoemd - bekend in de provincies Groningen, Drenthe en Gelderland. Wel bestaan in het noordelijkste deel van de Kop van Overijssel aanwijzingen voor de aanwezigheid van raatakkers. Ze moeten in de periode van 800 jaar voor Christus tot het begin van onze jaartelling - in de IJzertijd dus - zijn aangelegd door de plaatselijke boerenbevolking. Die schiep een aaneengesloten systeem van vierkante veldjes van ongeveer 35 bij 35 meter. De veldjes werden van elkaar gescheiden door richels van afvalmateriaal, dat tijdens de ontginning en bewerking van het terrein vrijkwam. Naderhand raakten deze richels met aarde bedekt. Op de veldjes werden gewassen als tarwe, gerst en vlas geteeld, maar ook werd het vee erop geweid. Ergens op het terrein stond ook de boerderij. Niet alle akkertjes waren voortdurend in gebruik. Omdat de boeren slechts beschikten over een eergetouw - een uiterst primitieve ploeg - waren ze alleen

maar in staat om lichte, schrale grond te bewerken. Door wisselbouw toe te passen bleven van jaar tot jaar verscheidene veldjes braak liggen. Volgens de deskundigen hangt de oppervlakte van de veldjes samen met de bewerkbaarheid. De erfenis uit de IJzertijd werd ontdekt in het kader van de ontwikkeling van de Archeologische Monumenten Kaart van Overijssel. In dat kader is Vasserheide - net als de naburige Haarlheide in het bezit van grafheuvels uit de oudheid - opnieuw tegen het licht gehouden. Opnieuw omdat in de jaren zestig ook al onderzoek plaats had naar de aanwezigheid van raatakkers. Dat leverde toen niets op. Johan ten Hoopen, medewerker van de afdeling Planning en Beheer van de stichting Landschap en Natuur Overijssel, verklaart desgevraagd dat ook een tiental jaren geleden wel eens gekeken is naar de wallen. 'Maar toen zijn we met het verklarings blijven steken op restanten van karrensporen uit de oudheid', zegt hij. Het was uiteindelijk een luchtfoto, gemaakt door oorlogsvliegers van de RAF op 21 februari 1945, die het geheim van Vasserheide

Archeoloog Sake Jager geeft Johan ten Hoopen (links) en Frank Naber uitleg over het celtic field in Vasserheide. Op de achtergrond luistert districtmedewerker Jan Oldekamp mee.

FOTO CARLO TER ELLEN

prijsgaf. Daarop ontdekten de archeologen het dambordpatroon dat voor celtic fields zo kenmerkend is. 'We hebben bij de Topografische Dienst in Emmen honderden van deze oude luchtfoto's bestudeerd', aldus Jager. Dezelfde foto toonde ook aan dat het oorspronkelijk celtic field van Vasserheide veel groter

is geweest dan de huidige, die in totaal een hectare of vier beslaat. 'In zijn algemeenheid zijn celtic fields zeker zo'n zeventig hectare groot. Al die grond was uiteindelijk maar bij een paar, hooguit zo'n vijftien mensen in gebruik', vertelt de archeoloog. Voor de stichting Landschap en Natuur Overijssel is de recente

vondst voldoende reden om aanpassing van het terreinbeheer te overwegen, zo laten directeur drs. Frank Naber en Johan ten Hoopen weten. Dat zou in de toekomst meer op het ontstaan van heide gericht moeten zijn, zodat het celtic field in het terrein meer zichtbaar wordt. Na de grafheuvels mag Vasser-

heide nu dan weer een geheim hebben prijs gegeven, archeoloog Jager is er vast van overtuigd dat het gebied nog meer geheimen bewaart. 'Vast en zeker zijn in de ondergrond allerhande sporen te ontdekken van de vroegere bewoners. De bodem zit hier nog vol met archeologische geheimen...'